

Gáspár László

(Doboz, 1937. március 21 – Pécs, 1998. június 23.)
nevelésfilozófus, kísérletiiskola-vezető

A 80-as években a Neveléstudományi szakosztály újjászervező elnöke

Gáspár László, a nevelésfilozófus, a szentlőrinci kísérleti iskola koncepciója, alapítója, első igazgatója. Mintha nem idéznék a mai világban súlyának megfelelően. Pedig nem csupán pályája delelőjén érzékelt nemzetközi és hazai ismertsége indokolná, hogy újra és újra elővegyük művét, életművének tanulságait.

Az az értékelés időtálló, mely az „első alternatív”-nak kijáró tisztelettel emlegeti a dobozi szegénysorról (mezőheki tanyai iskolai tanítóságtól, Pajtás- és Tankönyvkiadói szerkesztői munka nyomán) az értelmiségi hivatásba érkező Gáspárt, az 1969-ben sikeres kandidátusi védése után Szentlőrincen megnyílt kísérleti iskola az első részt

ütötte a monolitnak képzelt iskolarendszert, s a monolitnak képzelt iskolarendszerről alkotott víziót. Szentlőrinc a teljes iskolai tevékenységrendszer gondolta újra – alapjában hivatkozatlanul ugyan, de a reformpedagógia első hullámának következtetéseivel kötötte össze a kontinuitás szálait. Ezt követően, szülőföldjéhez közel Sarkadon kísérlete meg az „össztársadalmi folyamatokat reprodukáló kísérleti középiskola megteremtését. Békéscsabán Neumann János névvel innovatív magánegyetem alapítója. A pécsi Janus Pannonius Egyetemen vezet tanszéket. A Kemény Gábor Iskolaszövetség alapítója, ennek folyóirata, az Embernevelés alapító főszerkesztője,

Munkásságát mindvégig vita kísérte. A hatalom sokallotta radikális elszármásait, a rendszerváltáshoz felsorakozó új ellenzék kevesellte. Voltak irigyei, voltak apologéta követői, voltak korai halálát siettető intrikusai, kevesen voltunk barátai, vitapartneri, vitázó tisztelői. Ez nemcsak az ő személyes, hanem nemzedékének is tragédiája.

Újabban – hogy az értő vagy értetlenkedő kritika már nem feni rá fogát – olvasni méltató, újjáélesztő írásokat is. Magam is úgy gondolom, érdemes végiggondolni, végigolvasni nem csupán a Szentlőrinci iskolakísérletet, hanem Neveléstudományát, Innovációelméletét, Iskolakérdés című munkáit (a trilógia” zöld kötésben az OKKER mecénási hozzáállásának köszönhető), vagy a Szubjektumok termelését, s más munkáit is. Az újraolvasásban nyilván lesznek kritikai elemek is.

De elvitathatatlan Gáspár Lászlótól – jobbról is, „balról is” –, hogy a marxizmus újragondolása (újmarxista, újbaloldali diskurzusban való megjelenítésében) hazánkban, s a „létezett szocializmus világában” lényegében tudományunkban vele kezdődött, hogy – Pataki Ferenc nyomdokain – először hántotta le a makarenkoi életmű olykor hamis – a sztálinizmussal fertőzött – héját, s bontotta ki a Gorkij-telepi gyakorlat lényegi, humanista elemeit. Korai haláláig a szocializmus, a szocialista társadalom reformálhatóságára építette ideológiáját és gyakorlati művét. A kritikai gondolkodás és a hűség nála egybetartozott.

Méltó emlékezetünkre. A modern magyar nevelésügy elkerülhetetlen láncszeme.

Fő művei: Pedagógiai problémák egy tanyasi iskolában. Tankönyvkiadó, 1963., A társadalmi gyakorlat szükségletei és az általános nevelés tartalma. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977., Egységes világkép, komplex tananyag, Tankönyvkiadó, 1978., A szentlőrinci iskolakísérlet, Tankönyvkiadó, 1984, A szubjektumok termelése, Kossuth, 1987., Az iskolakérdés, OKKER, 2003.

Irodalom:

Mihály Ottó: Gáspár László nagy alkotása: a „szentlőrinci pedagógiai konstrukció”. Embernevelés. 1998/3. sz.

Trencsényi László: Gáspár László (1937 – 1998). In: Ungvári János-Nyirkos Tibor (szerk.): Pedagógusok arcképcsarnoka. Tizedik kötet . Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület kiadása, Debrecen, 2011. 77-79.o.

Bárdossy Ildikó-Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): Szakmai életút-lapozgató VII.. Gáspár László emlékkötet. 2017. Kronosz, Pécs

Kovács Sándor: Gáspár László örökségének aktualitása. Tan-tani, 2017. szeptember 27

Fábry Béla: Egy marxista Európa élvonalában. Népszava. 2017. október 19.